

Rektor vid Hedekas skola
Färgelandavägen 1
450 54 Hedekas

2009-12-21
1 (12)
Dnr: 40-2009:1745

Munkedals kommun
455 80 Munkedal

Kvalitetsgranskning av arbetet vid trakasserier och kränkande behandling vid Hedekas skola i Munkedals kommun

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av skolornas arbete vid trakasserier och kränkande behandling under höstterminen 2009. Granskningen av Hedekas skola i Munkedals kommun ingår i detta projekt.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/kvalitetsgranskning/).

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar ska bidra till förbättrad måluppfyllelse genom att tydliggöra behov av utveckling inom prioriterade områden, så att skolor, övriga verksamheter och huvudmän ges ökade förutsättningar för att genomföra förbättringar.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar initieras med utgångspunkt i en nationell risk- och väsentlighetsanalys. Med denna som grund inriktas kvalitetsgranskningen mot områden i behov av förbättring samt mot huvudmän och/eller skolor. Dessa granskas utifrån i förväg fastställda perspektiv och frågeställningar.

De styrdokument som gäller för svenskt utbildningsväsen stadgar nolltolerans mot att barn, elever och studerande utsätts för kränkningar, diskriminering eller trakasserier.

Trots kravet på nolltolerans visar olika undersökningar, samt erfarenheter från den regelbundna tillsynen och från enskilda anmälningsärenden, att det inte är ovanligt att barn och elever blir kränkta och/eller trakasserade i svensk skola.

Skolinspektionen har därför valt att genomföra en kvalitetsgranskning med inriktning mot skolornas arbete vid trakasserier och kränkande behandling. Syftet med granskningen är att bidra till att förhindra förekomsten av trakasserier och kränkande behandling vid de granskade skolorna. Totalt har 50 skolor granskats i landet.

Kravet på skolorna att bedriva ett effektivt förebyggande, förhindrande och åtgärdande arbete understryks och konkretiseras i granskningen. Skolinspektionen avser därmed bidra till att öka de granskade skolornas kunskap om vilket arbete som krävs för att förebygga och förhindra att trakasserier och kränkande behandling uppstår.

Granskningens resultat ska spridas till skolor och huvudmän som inte ingår i projektet. Resultaten kan därmed utgöra ett underlag för ett förbättringsarbete i hela landet.

Resultatet av Skolinspektionens kvalitetsgranskning redovisas dels i en övergripande rapport, dels i rapporter med bedömningar för varje granskad skola. Där tar Skolinspektionen ställning till om skolan uppfyller skolförfattningarnas krav och med vilken kvalitet arbetet bedrivs. I de fall behov av åtgärder framkommit ansvarar huvudmannen och rektor vid skolan för att åtgärder vidtas.

Hedekas skola har ingått i kvalitetsgranskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Underlaget till beslut består av dokument från skolan samt av information som samlats in vid besök på skolan den 29 och 30 september 2009. I skolan genomfördes samtal med ett urval av personal och elever samt med skolledning och elevhälsoteam. Beslutet grundar sig också på annan information som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller annat offentligt material. Rektor vid skolan har beretts möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Hedekas skola har undervisningsråden Karin Widlund, Anna Wide och Elisabeth Fogelberg varit.

Fråge-/granskningsområden

Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever upphörde att gälla den 1 januari 2009. Idag finns bestämmelserna istället i två lagar, dels i 14 a kap. skollagen, dels i diskrimineringslagen.

14 a kap. skollagen innehåller bestämmelser som har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever. Med kränkande behandling avses ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen kränker ett barns eller en elevs värdighet. Det är Skolinspektionen som har tillsynen över att 14 a kap. skollagen följs.

Diskrimineringslagen innehåller bl.a. bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering av barn och elever. Med diskriminering avses direkt och indirekt diskriminering, instruktioner att diskriminera samt trakasserier och sexuella trakasserier. Med trakasserier avses ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Med sexuella trakasserier avses ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet. Diskrimineringsombudsmannen ska utöva tillsynen över att diskrimineringslagen följs.

14 a kap. skollagen och diskrimineringslagen innehåller bestämmelser som ålägger huvudmannen att vidta aktiva åtgärder bl.a. i form av åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling respektive trakasserier samt skyldighet att utreda och vidta åtgärder vid kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling respektive trakasserier.

Skolinspektionen har med utgångspunkt i 14 a kap. skollagen utifrån forskning, utvärdering och beprövad erfarenhet granskat det arbete som bedrivs i skolorna inom tre frågeområden.

1. Fungerar skolans systematiskt förebyggande arbete för att motverka trakasserier och kränkande behandling av barn och elever?

Fungerar skolans rutiner för att upptäcka trakasserier och kränkande behandling?

Inom detta frågeområde har skolans arbete med att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och kränkande behandling granskats. En viktig komponent i detta arbete är att utifrån en kartläggning av skolans behov upprätta plan mot kränkande behandling och likabehandlingsplan. Granskningen har också undersökt om skolan arbetar för att vara en social gemenskap. Vidare har det undersökts om skolan har rutiner för att upptäcka trakasserier och kränkande behandling?

2. Har skolan ett normkritiskt förhållningssätt?

Inom frågeområdet har granskats om personal sinsemellan och tillsammans med elever återkommande reflekterar över sitt egna förhållningssätt, värderingar och normer samt den betydelse dessa kan ha för att trakasserier och kränkande behandling kan uppstå.

3. Fungerar skolans rutiner så att kränkningar och trakasserier upphör när det blivit känt att ett barn eller elev blivit kränkt och trakasserat?

- *Använder skolan program utifrån forskning och/eller beprövad erfarenhet i sitt arbete mot trakasserier och kränkande behandling?*

Inom frågeområdet har det undersökts om skolan har rutiner för att tillse att trakasserier och kränkande behandling omedelbart upphör då de kommer till personalens kännedom. Vidare har det granskats vilka rutiner skolan har i fall då personal utsätter elever för trakasserier eller kränkande behandling. Om skolan använder sig av program/programkomponenter utifrån forskning och/eller beprövad erfarenhet har undersökts. Skolinspektionen har också undersökt om skolan analyserar orsaker till olika fall av trakasserier och kränkande behandling.

Beskrivning av besökt skola

Hedekas skola ligger på landsbygden i Munkedals kommun, närmaste centralort är Munkedal som ligger tre mil från Hedekas. Vid skolan går elever i årskurserna 4-9, många av eleverna åker skolskjuts till och från skolan. Rektorn har varit anställd två år vid skolan.

Skolinspektionens iakttagelser

Årlig plan mot kränkande behandling

Enligt skollagen¹ ska huvudmannen se till att en årlig plan mot kränkande behandling upprättas. På motsvarande sätt stadgar diskrimineringslagen² att en likabehandlingsplan ska upprättas varje år. Det finns inget som hindrar att verksamheten respektive skolan för samman den årliga planen mot kränkande behandling med likabehandlingsplanen till ett dokument. Den årliga planen mot kränkande behandling ska innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. Enligt Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling³ bör planen bland annat innehålla de slutsatser som kan dras av kartläggningarna om situationen i verksamheten, konkreta mål för och beskrivningar av de insatser som ska genomföras under året för att förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling samt en ansvarsfördelning för detta. Vidare anges att planen bör innehålla tydliga rutiner för akuta och uppföljande åtgärder avseende inträffade kränkningar och hur dessa ska dokumenteras. Enligt förordningen om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling⁴ ska planerna upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller.

Vid Hedekas skola finns en likabehandlingsplan som gäller för läsåret 2009/2010. Planen är en uppdatering av en reviderad plan daterad 2007, den innefattar en plan mot kränkande behandling. Diskrimineringsgrunderna finns omnämnda, men är inte beaktade och klart definierade och blandas i planen samman med definitionen för vad som utmärker kränkande behandling. Vidare hänvisar planen till gammal lagtext.

En aktuell kartläggning av situationen och behoven vid skolan avseende värdegrundsarbetet har inte genomförts. Planen anger inte heller vilka åtgärder som ska genomföras under läsåret 2009/2010.

I planen finns rutiner beskrivna för hur det förebyggande arbetet ska se ut och vilka åtgärder som ska vidtas vid kränkande behandling. Däremot saknas uppgifter om vem som ansvarar för att vidtagna åtgärder blir utvärderade och dokumenterade.

Lärarna känner till att det finns en likabehandlingsplan vid skolan men menar att den inte är ett levande dokument i vardagsarbetet. De flesta elever känner inte till den och de som har sett den tillhör elevrådet eller är kamratstödare vid skolan. Varken perso-

¹ 14 a kap. 8 § skollagen (1985:1100)

² 3 kap. 16 § diskrimineringslagen (2008:567)

³ Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLFS 2009:38)

⁴ 2 § förordningen (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling

nal eller barn och elever vid skolan har deltagit i framtagandet av planen utan rektorn har själv reviderat planen från 2007.

Skolinspektionen bedömer att skolans likabehandlingsplan inte upprättas varje år bland annat eftersom den inte bygger på en aktuell kartläggning av verksamhetens behov. Den plan som finns uppfyller inte, enligt Skolinspektionens bedömning, de krav som ställs i skollagen på en årlig plan mot kränkande behandling. Planen upprättas inte under medverkan av personal, barn och elever.

Förebyggande och förhindrande arbete

Enligt skollagen⁵ ska huvudmannen se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Vidare ska huvudmannen, enligt skollagen⁶, se till att det vidtas åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Enligt läroplanen⁷ ska alla som arbetar i skolan medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen.

Samtal med lärare, elever och rektorn vid Hedekas skola visar att ett gemensamt, systematiskt förebyggande och förhindrande arbete för att motverka kränkande behandling och trakasserier saknas vid skolan. De flesta skolor i Munkedals kommun har ämnet "Livskunskap" varje vecka. Vid Hedekas skola saknar lärarna en gemensam plan för vad dessa lektioner ska innehålla. Samtal med elever visar att det är olika hur tiden för livskunskap används och vad lärarna väljer att diskutera med eleverna under denna tid. De flesta elever tycker att tiden försvinner i klassrådstitid eller att fokus ligger på saker som inte handlar om elevernas vardag och om situationer som uppstår vid den egna skolan. Det finns dock lärare som arbetar strukturerat och där eleverna känner att de tillsammans diskuterar normer och attityder. Vid samtal med lärare framgår det att de inte vet hur kollegorna bedriver detta arbete eftersom det sällan diskuteras i några strukturerade sammanhang.

Intervjuer och verksamhetsbesök visar att språkbruket vid skolan är mycket hårt och då särskilt i årskurserna 7–9. Eleverna ger exempel på att ord som "fitta", "bög", "hora", "fetto" med mera är mycket vanliga. Pojkarna berättar vid intervju att de använder mer kränkande uttryck än flickorna men att alla vet att det "bara är på skoj". Under intervjuerna framkommer dock att många mår dåligt av att dagligen tilltalas kränkande men att attityden vid skolan är att man ska tåla det och helst ge tillbaka. Då Hedekas ligger en bra bit ifrån centralorten Munkedal blir skolkamraterna även de man umgås med på fritiden och då fortgår det kränkande tilltalet även under denna tid. Intervjuer med lärare visar att de inte uppfattar att det är så vanligt med kränkande tilltal som

⁵ 14 a kap. 6 § skollagen (1985:1100), jämför 3 kap. 14 § diskrimineringslagen (2008:567)

⁶ 14 a kap. 7 § skollagen (1985:1100), jämför 3 kap. 15 § diskrimineringslagen (2008:567)

⁷ Avsnitt 2.1 förordning (SKOLFS 1994:1) om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94)

eleverna säger. De berättar att de inte har någon gemensam strategi för att arbeta förebyggande med detta utan de utgår ifrån att de gör på ett likartat sätt om de hör ord av det här slaget.

Vid samtal med elever och personal framkommer att det finns en misstänksam och avvaktande attityd till det som sticker ut från den gängse normen i Hedekas. De säger att samhället präglas av lantbrukskultur, utbildning på högskolenivå är generellt sett inget som prioriteras och en fundamentalistisk kristen rörelse har ett starkt grepp om många av invånarna. Jämställdhet mellan flickor och pojkar och vad som förväntas av dem diskuteras sällan och vill man bryta mönster och göra något som inte är vanligt i samhället, exempelvis utbilda sig vid universitetet, blir man en som "sticker ut". Eleverna tror att det kan vara svårt att vara både homosexuell och invandrare i skolan och i samhället, men de vet inte säkert. De menar att de i princip aldrig talar om sådant som inte har hänt och att livskunskapslektionerna i stort sett aldrig handlar om främjande och förebyggande samtal för att förbereda eleverna på en annan verklighet när de t.ex. börjar gymnasiet i en ort utanför Hedekas.

Skolans bristande rutiner vad gäller att på ett konsekvent och likvärdigt sätt arbeta främjande och förebyggande i frågor som rör kränkande behandling och trakasserier gör att värderingar och attityder som står i strid med de värden som är grundläggande för den svenska skolan får stå oemotsagda när de i stället aktivt måste motverkas.

Vid Hedekas skola finns kamrattstödare. Deras uppgift är att vara vaksamma på hur kamraterna mår och om någon är ensam eller utsatt. Intervjuer med elever visar dock att kamrattstödarna har en liten betydelse i det förebyggande och förhållande arbetet.

Enligt Brottsförebyggande rådets rapport "Effekter av anti-mobbingsprogram – vad säger forskningen"⁸ anges att internationell forskning visar att det är viktigt med en så kallad "whole school approach" för att lyckas minska mobbning. Hela skolan bör vara delaktig, såväl skolledning som lärare och övrig skolpersonal, och ha en gemensam uppfattning om hur man ska agera. Flera studier visar också att samarbete, engagemang och dialog mellan skolledning, lärare, föräldrar och elever har en avgörande betydelse. Den årliga planen för att förebygga och förhindra kränkande behandling ska vara ett aktivt redskap i skolans arbete och därmed underlätta för skolorna att leva upp till lagstiftarens krav på att huvudmannen ska se till att det vidtas åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Det är av vikt att Hedekas skola upprättar en sådan plan i enlighet med lagstiftningen som ett led i att systematisera värdegrundsarbetet. Skolinspektionen menar att arbetet med planen kan underlätta för skolan att skaffa ett gemensamt synsätt och därmed vara ett led i det förebyggande arbetet mot trakasserier och kränkande behandling.

Skolinspektionen bedömer att det förebyggande värdegrundsarbetet vid Hedekas skola måste utvecklas.

⁸ Alvant, Per (2009) *Effekter av anti-mobbingsprogram – vad säger forskningen?* Brottsförebyggande rådet

Arbetet för att upptäcka trakasserier och kränkande behandling

För att kunna åtgärda trakasserier och kränkande behandling då de uppstår måste skolan ha rutiner för att försäkra sig om att de upptäcks. Enligt Allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling⁹ bör personalen ha god uppsikt över alla utrymmen och platser.

Hedekas skola saknar, som tidigare berörts, systematik i arbetet med värdegrunden vilket gör att även arbetet med att upptäcka trakasserier och kränkande behandling är summariskt. Eftersom skolan inte genomför kartläggningar eller andra undersökningar av den fysiska och psykiska arbetsmiljön för eleverna saknas, enligt rektorn och personal, en samlad bild av i vilken utsträckning samt var och när trakasserier och kränkande behandling förekommer. Både yngre och äldre elever berättar för inspektörerna att de tycker det för det mesta känns tryggt att vistas i och runt skolan. Det förekommer sällan slagsmål utan det som kan vara otryggt är att kallas vid olika kränkande tillmälen när eleverna passerar varandra. Lektionerna upplevs som röriga och när lärarna lämnar klassrummet för att hämta något passar vissa elever på att utsätta andra för kränkande tilltal.

De flesta elever inspektörerna talat med uppger att de har någon vuxen som de skulle kunna vända sig till om något händer. Trots det beskriver elever att de inte alltid vänder sig till någon vuxen. De tycker att de vuxna sällan lyckas göra något mer beständigt åt det som händer. Bristen på rutiner vid skolan vad gäller arbetet med kränkande behandling och trakasserier har skapat traditioner där lärare löser situationer som uppstår på sitt eget sätt. Eleverna menar att alla lärare inte bryr sig, de säger till och går därifrån, ett fåtal stannar upp och tar tag i det som hänt. Eleverna menar vidare att lärarna säger att de ska ringa hem om en elev har gjort något som inte är lämpligt, men att detta allt för ofta stannar vid tomta hot och detta vet eleverna och fortsätter som innan. Detta innebär att det, trots att eleverna uttrycker förtroende för lärarna på skolan, förekommer trakasserier och kränkande behandling under skoltid som inte kommer till personalens kännedom.

Skolinspektionen vill återigen påpeka vikten av att ha en aktuell plan för arbetet med att förebygga och förhindra trakasserier och kränkande behandling. I denna plan bör rutiner för hur skolan ska upptäcka förekomsten av trakasserier och kränkande behandling vara en naturlig del.

Skolinspektionen bedömer att skolans arbete för att upptäcka trakasserier och kränkande behandling behöver utvecklas. Som ett led i detta arbete behöver skolan arbeta på systemnivå för att försäkra sig om att samtliga vuxna tar kränkande behandling och trakasserier på allvar.

⁹ Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLFS 2009:38)

Åtgärdande arbete

Enligt skollagen¹⁰ är huvudmannen skyldig att utreda omständigheter och i förekommande fall vidta åtgärder om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten. Enligt Allmänna råd för att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling¹¹ bör det finnas rutiner för hur akuta situationer ska hanteras och lösas när barn eller elever har utsatts för trakasserier eller kränkande behandling.

Vid samtal med elever framkommer, som beskrivits ovan, att det är olika hur personalen vid skolan hanterar konflikter som uppstår. Det finns lärare som väljer att "säga till" men som inte tar reda på den egentliga orsaken till vad som hänt. Det finns också lärare som är bra på att få stopp på akuta händelser då det kommer till deras kännedom och som går vidare med ärendet. Intervjuer med rektorn och lärare visar att det är rektorn som tagit som sin uppgift att arbeta med åtgärder vid kränkande behandling och att mycket av tiden gått åt till detta.

Ett flertal elever berättar att de väljer att lösa konflikter själva eller att prata med kamrater, trots att, som tidigare nämnts, samtliga elever inspektörerna pratat med uppger att det finns någon vuxen på skolan som de kan vända sig till.

Då de rutiner som finns för åtgärder vid kränkande behandling är bristfälliga bedömer Skolinspektionen att det blir slumpmässigt hur kränkande behandling och trakasserier behandlas. Det arbetet är avhängligt av om de vuxna överhuvudtaget får reda på det, vilken vuxen som får reda på det och om det kommer till rektorns kännedom. Skolan har enligt läroplanen¹² en viktig uppgift när det gäller att förmedla och hos eleverna förankra de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på. Om elever kan välja att inte släppa in vuxenvärlden i konflikter förlorar skolan ett viktigt tillfälle att arbeta med värdegrundsfrågor och konflikter kan lösas utanför ramen för värdegrunden. Skolinspektionen menar att en viktig förutsättning för att inge elever det förtroende som krävs för att de ska vända sig till vuxna då konflikter uppstår är att det finns tydliga rutiner för det åtgärdande arbetet som följs av samtliga vid skolan. Då de vuxna vid skolan saknar forum för gemensamma diskussioner om det egna normkritiska förhållningssättet i förhållande till de gemensamma som måste råda vid skolan försvåras implementeringen av rutiner för att nå bättre resultat vid arbetet med att åtgärda trakasserier och kränkande behandling.

Skolinspektionen bedömer att Hedekas skola behöver fortsätta arbetet för att utveckla de rutiner som finns så att de blir tydliga i skolans plan mot kränkande behandling för hur all personal vid skolan ska arbeta för att utreda och stoppa krän-

¹⁰ 14 a kap. 10 § skollagen (1985:1100), jämför 2 kap. 7 § diskrimineringslagen (2008:567)

¹¹ Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLF 2009:38)

¹² Avsnitt 1 förordning (SKOLF 1994:1) om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94)

kande behandling. För att detta ska bli ett levande dokument måste rutinerna fungera på såväl systemnivå som individnivå.

Analys av arbetet

Enligt Allmänna råd för att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling¹³ bör de vidtagna åtgärderna följas upp och utvärderas. Utredningen, åtgärderna och uppföljningen av dessa bör dokumenteras.

Intervjuer med rektorn och personal vid skolan visar att rektorn ägnar mycket tid åt elevvårdsarbetet. Det saknas dock rutiner för dokumentation och den allmänna inställningen bland lärarna är att det produceras för mycket papper som inte används till något när de väl är skrivna. Rektorn menar att han tillsammans med personalen måste börja arbeta på ett mer systematiskt sätt för att skapa rutiner för värdegrundsarbetet vid skolan, men att de inte hunnit dit ännu. Elevhälsoteamet består av en specialpedagog och en speciallärare som träffar rektorn en gång per månad. Två gånger per termin medverkar även en kurator och en psykolog. Teamet uppger att den lilla skolan ger den fördelen att alla känner till alla elever och att mycket löser sig av sig självt pedagogerna emellan. De uppger vidare att ett systematiskt arbete vad gäller dokumentation av åtgärder och resultat och analys av arbetet mot trakasserier och kränkande behandling saknas.

Därmed saknas ett viktigt redskap för att kunna följa upp och analysera arbetet då kränkande behandling och trakasserier hanteras. En sådan uppföljning och analys av arbetet är av största vikt för att kunna utveckla arbetet. Skolinspektionen betonar vikten av att skolan är handlingskraftig i akuta situationer för att kränkande behandling och trakasserier ska upphöra. Arbetet måste dock också inbegripa analys av de bakomliggande faktorerna i varje enskilt fall. Forskning visar att kränkningar och trakasserier inte är enhetliga fenomen med en generell förklaring utan att olika faktorer sannolikt samspelar och förstärker varandra.¹⁴ Varje fall av trakasserier och kränkande behandling måste därför analyseras för att skolan ska kunna sätta in och samordna lämpliga insatser. Den erfarenhet och kunskap det inträffade, och hanteringen av det, kan ge blir en del av den samlade lärdom skolan har med sig då insatser ska vidtas vid eventuella kommande incidenter. För Hedekas skolas del skulle sådana analyser vara ett inslag i arbetet med att upprätta en årlig plan mot kränkande behandling. Då denna plan kommer att vila dels på författningarna, dels på skolans samlade erfarenhet och kartläggning finns förutsättningar för den att vara ett aktivt redskap i skolans arbete.

I beslut från Skolverkets utbildningsinspektion av Hedekas skola år 2006¹⁵ framkommer att Skolverket bedömde skolans förebyggande arbete vara av icke godtagbar kvali-

¹³ Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLFS 2009:38)

¹⁴ Granström, Kjell "Olika förklaringar till mobbning" i Thors, Christina (red.) *Utstött – en bok om mobbning* (2007) Lärarförbundet

¹⁵ Diarienummer 53-2005:1528

tet och att skolan behövde förbättra sitt arbete med den värdegrund som kommer till uttryck i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet.¹⁶ I rapporten bedömde Skolverket vidare att skolan skyndsamt behövde utveckla arbetet med att förebygga och motverka kränkande behandling samt att ett handlingsprogram mot kränkande behandling saknades. Skolinspektionen kan alltså konstatera att flera av de brister och utvecklingsområden som blir belysta vid kvalitetsgranskningen återfanns redan vid Skolverkets inspektion av Hedekas skola 2006.

Skolinspektionen bedömer att de fall av trakasserier och kränkande behandling som uppstått i skolan i högre grad behöver analyseras.

Skolinspektionens slutsatser och beslut

Fungerar skolans systematiskt förebyggande arbete för att motverka trakasserier och kränkande behandling av barn och elever?

Vid Hedekas skola finns förutsättningar för ett systematiskt förebyggande arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever då samtliga klasser har schemalagt ämnet "Livskunskap" varje vecka. Då gemensamma rutiner saknas för hur arbetet med värdegrunden ska bedrivas förlorar skolan en möjlighet att utifrån ett gemensamt förhållningssätt arbeta förebyggande mot trakasserier och kränkande behandling.

Har skolan ett normkritiskt förhållningssätt?

Samtal med lärare och rektorn visar att Hedekas skola saknar ett gemensamt normkritiskt förhållningssätt som bygger på ett systematiskt, gemensamt arbete med värdegrunden. Det saknas också forum där all personal vid skolan deltar för att diskutera värdegrundsfrågor. Lärarna menar att de är så få och känner varandra så väl att den typen av diskussioner inte är nödvändiga.

Skolinspektionen vill peka på vikten av ett för skolan gemensamt normkritiskt förhållningssätt. Detta för att hävda den värdegrund skolan vilar på och för att förstå och diskutera kring de normer elever och lärare är bärare av och ställa dessa i relation till samhällets värdegrund.

Fungerar skolans rutiner så att kränkningar och trakasserier upphör när det blivit känt att ett barn eller elev blivit kränkt och trakasserat?

Om en lärare vid skolan upptäcker akuta fall av trakasserier och kränkande behandling agerar läraren oftast så att handlingarna upphör. Detta bygger dock inte på gemensamma, inarbetade rutiner utan på vilken lärare som är inblandad och vilken individuell kunskap och erfarenhet denne har. Då dokumentation av tidigare incidenter inte alltid finns, kan erfarenheter av dessa inte tas till vara.

¹⁶ Avsnitt 1 förordning (SKOLFS 1994:1) om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94)

Skolinspektionen har i sin kvalitetsgranskning identifierat ett flertal områden som huvudmannen och rektor vid skolan måste åtgärda eller behöver förbättra för att förhindra att trakasserier och kränkande behandling uppstår. Nedanstående punkter visar vilka områden som måste åtgärdas respektive områden där förbättringsåtgärder behövs.

Områden som måste åtgärdas

- Skolinspektionen bedömer att Hedekas skolas likabehandlingsplan inte uppfyller de krav som ställs i skollagen på en årlig plan mot kränkande behandling.
- Skolinspektionen konstaterar att barn och elever inte medverkar vid upprättande av likabehandlingsplanen vilket måste åtgärdas.
- Skolinspektionen bedömer att det förebyggande värdegrundsarbetet vid Hedekas skola måste utvecklas.

Områden som behöver förbättras

- Skolinspektionen bedömer att skolans arbete för att upptäcka trakasserier och kränkande behandling behöver utvecklas.
- Skolinspektionen bedömer att skolan behöver arbeta så att de rutiner som finns för det åtgärdande arbetet blir känt av alla och fungerar på såväl systemnivå som på personnivå.
- Skolinspektionen bedömer att de fall av trakasserier och kränkande behandling som uppstått i skolan i högre grad behöver dokumenteras och analyseras.

Uppföljning m.m.

Munkedals kommun/Hedekas skola ska senast inom fyra månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 21 april 2010 till Skolinspektionen, avdelningen i Göteborg¹⁷, redovisa vilka åtgärder som vidtagits med anledning av beslutet.

Skolinspektionen har konstaterat att Hedekas skola saknar en sådan likabehandlingsplan som ska finnas enligt diskrimineringslagen. Skolans rektor har uppmärksamats på förhållandena och Diskrimineringsombudsmannen som har tillsynsansvar över diskrimineringslagen kommer att informeras. En kopia av beslutet skickas till Diskrimineringsombudsmannen.

¹⁷ Skolinspektionen, Kungsgatan 20, 411 19 Göteborg

På Skolinspektionens vägnar

Carina Abréu

Avdelningschef

Karin Widlund

Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsrådet Elisabeth Fogelberg, enhetschefen Hans Larson samt undervisningsrådet Anna Wide deltagit.